

Araştırma Makalesi

Deniz - Enerji Güvenliği İlişkisi Bağlamında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki Enerji Politikalarının Analizi

Alper GÜNEŞ

*Milli Savunma Üniversitesi, Alparslan Savunma Bilimleri Enstitüsü
Güvenlik Çalışmaları Ana Bilim Dalı
agunes@kho.msu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7295-7862*

Öz

Yapılan bu akademik analiz çalışmasının amacı, Doğu Akdeniz'deki deniz ve enerji güvenliği ilişkisi perspektifinden, bölgede keşfedilen hidrokarbon rezervlerine yönelik Türkiye ve kıyıdaş ülkelerin enerji güvenliği politikalarının incelenerek analiz edilmesidir. Doğu Akdeniz'de yakın zamanda gerçekleşen enerji faaliyetleri bölgenin doğalgaz ve petrol rezervleri açısından zengin olduğunu göstermektedir. Bu durum beraberinde Doğu Akdeniz'deki münhasır ekonomik bölge, hidrokarbon yataklarının adil paylaşımı ve enerji transfer sorunlarını da beraberinde gündeme taşımıştır. Enerji rezervlerinin adil bir şekilde paylaşılması konusunda yaşanan sorunlar başta Türkiye olmak üzere uluslararası kamuoyunda hummalı bir şekilde münazara edilmektedir. Bu münazaralar bölgedeki gelişmelerin ekonomik, siyasi, hukuki, enerji ve askeri boyutları ile çok yönlü bir şekilde irdelenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu noktada çalışmanın üzerinde durduğu analiz, bölgenin enerji jeopolitiğindeki işbirliği ve çatışmanın sabit ve değişen boyutlarını, bölgede ki devletlerin enerji politikalarını ve bu alanda attıkları adımları ayrıca bölgede söz sahibi olan Türkiye'nin, Doğu Akdeniz'deki enerji güvenliğine dair attığı adımların ve devlet politikalarının analizini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Enerji, Deniz-Enerji Güvenliği, Doğu Akdeniz, Enerji Politikası, Türkiye

Jel Sınıflandırma Kodları: H56, N75

Analysis of Turkey's Energy Policies in the Eastern Mediterranean in the Context of Maritime-Energy Security Relationship*

Abstract

This paper aims to analyse energy security policies of Turkey and riparian countries hydrocarbon reserves discovered in the region of Eastern Mediterranean from the perspective of the maritime and energy security relationship. Recent energy activities in the Eastern Mediterranean indicate that the region is rich in natural gas and oil resources. This situation has brought along the issues of exclusive economic zones, fair sharing of hydrocarbon deposits and energy transfer in the Eastern Mediterranean. The problem in the fair sharing of the energy resources in the region are being fiercely debated in the international community, particularly in Turkey. These debates oblige a multidimensional examination of the developments in the region addressing the economic, political, legal, energy and military dimensions. At this point, this paper discusses the energy policies and the steps taken by the states from the analysis of the fixed and changing dimensions of cooperation and conflict in the energy geopolitics of the Eastern Mediterranean. It will also reveal the examination of the steps taken by Turkey, which has a say in the region, regarding energy security in the Eastern Mediterranean, and the state policies.

Keywords: Energy, Maritime-Energy Security, Eastern Mediterranean, Energy Policy, Turkey

Jel Classification Codes: H56, N75

* Extended abstract is presented at the end of the article.

Geliş Tarihi (Received): 18.05.2022 – Kabul Edilme Tarihi (Accepted):13.06.2022

Atıfta bulunmak için / Cite this paper:

Güneş, A. (2022). Deniz - enerji güvenliği ilişkisi bağlamında Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki enerji politikalarının analizi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 12 (1), 363-391. Doi: 10.18074/ckuiibfd.1118579.

1. Giriş

Doğu Akdeniz’de son yıllarda keşfedilen enerji rezervleri öncelikle Kıbrıs sorunu olmak üzere Doğu Akdeniz’deki Enerji ve Münhasır Ekonomik Bölge gibi çeşitli anlaşmazlıkların çözümü konusunda bir katalizör rolü oynayabileceği tartışmalarını da gündeme taşımıştır. Özellikle İsrail’in zengin hidrokarbon rezerv keşifleri, başta “Amerika Birleşik Devletleri (ABD)” olmak üzere Fransa, İtalya, Yunanistan gibi devletlerin “Avrupa Birliği (AB)” gibi uluslararası aktörlerin bölgeye olan ilgilerini artırmış ve Kıbrıs sorununa dâhil olmalarına sebep olmuştur. Kıbrıs sorunu çözüm müzakerelerinin 2014 yılında yeniden hayata geçirilmesinin altında yatan önemli sebeplerden birkaçı da bahse konu bu enerji rezervlerinden maksimum seviyede yararlanılmak ve AB ülkelerinin Rusya’ya olan enerji bağımlılığını minimum seviyeye indirilmek istenilmesi demek yanlış olmayacaktır.

Türkiye, 1960’ta temelleri atılan Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurucu anlaşmaları doğrultusunda Kıbrıs Adası özelinde garantörlük hakkı bulunan ve Doğu Akdeniz’de en uzun kıyısı bulunan sahil dar bir devlet statüsündedir. Bu itibarla kendi münhasır ekonomik bölgesini korumak ve “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)” deniz sınırları bölgesindeki enerji rezervlerinin uluslararası hukuk normları gereğince adanın iki tarafınca adil olarak paylaşılmasını istemek Türkiye’nin uluslararası hukuktan doğan hakkı olmakla beraber, konu KKTC özelinde ele alındığında aynı zamanda görevi de olmaktadır. Bu sebeple Doğu Akdeniz’de yaşanan gelişmeleri Türkiye’nin yakından izlemesi; uluslararası hukuktan ve bu hukukun uzantısı olan ikili anlaşmalardan kaynaklanan hak ve görevlerini, sorunların çözümü yönünde ve bölgenin istikrarına katkı sağlayacak alternatif politikalar üretmek suretiyle yerine getirmesinin elzem olduğu düşünülmektedir (Bilgesam, 2013, s.2).

Doğu Akdeniz’deki enerji rezervleri, bölgedeki devletlerin enerji güvenliğini artırması ve ekonomik kalkınmayı yönlendirmesi için inanılmaz derecede önemli olmaya devam etmektedir. Doğu Akdeniz havzası, dünya petrol rezervlerinin yüzde 48’ni, doğalgaz rezervlerinin de yüzde 40’ni barındıran ve hem Avrupa hemde Ortadoğu ile komşu durumda olan stratejik bir konumdadır (BP, Statistical Review of World Energy, 2021). Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırması, Levant Havzası’nda (Kıbrıs, Mısır, İsrail, Lübnan ve Filistin suları bölgesi) keşfedilen hidrokarbon sahaları için toplam rezerv miktarının 122.4 trilyon kübik feet olduğu değerlendirilmektedir. İsrail’e ait olan Leviathan sahasının 22 trilyon kübik feet, Mısır’ın Zhor bölgesinin ise 30 trilyon kübik feet rezerv geniliğine sahip olarak bölgede ki en büyük doğalgaz yatakları olarak değerlendirilmektedir (Bowlus, 2020). Bunun yanında bugüne kadar Mısır, İsrail ve Filistin gaz keşiflerine Yunanistan’da dahil ederek aralarında işbirliği ve anlaşmalar yapmak suretiyle bazı bölgelerde gaz keşfettiler (Bowlus, 2020). Ancak Türkiye, “Güney Kıbrıs Rum Yönetimi’nin (GKRY)”, KKTC’nin onayı olmadan keşif yapma

hakkı olmadığına işaret etmekte ayrıca uluslararası hukuktan doğan haklarını ileri sürerek Rum kesiminin keşif ve gaz çıkarma amacıyla Türkiye'nin Münhasır Ekonomik bölge sınırları içinde kalan tartışmalı bölgeler için ruhsat verme ve antlaşma yapmasına itiraz etmektedir.

Bu bağlamda yapılan çalışmanın ilk bölümünde enerji güvenliğinin ne anlama geldiğine değinilmiş ve Deniz - Enerji Güvenliği arasında ki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci kısmında Doğu Akdeniz'de coğrafi yapı ve önem başlığı altında bölgenin enerji potansiyeli hakkında teknik bilgilere yer verilmiş ayrıca bölgenin coğrafi yapısı konusunda anlaşmazlık sebebi olan “Münhasır Ekonomik Bölge (MEB)” konusuna değinilmiştir. Devam eden bölümde ise Doğu Akdeniz'deki tehditler ve kazanımlar başlığı altında GKRY ve bölgedeki diğer kıyıdaş devletlerin bölgedeki enerji rezervlerine yönelik politikaları ele alınmıştır. Çalışmanın son kısmında ise Türkiye'nin Doğu Akdeniz, Kıbrıs ve Bölgede ki enerji rezervlerine yönelik politikası ele alınmış konu ile ilgili olarak devlet yetkililerinin görüşlerine yer verilmiştir.

2. Kavramsal Açıdan Enerji Güvenliği

“Enerji güvenliği” kavramı; yeterli büyüklükteki enerji kaynaklarına, tutarlı fiyat ve istikrarlı kaynak politikası ile fiili olarak risk altında bulunmayan nakil imkânları aracılığıyla ve adil paylaşım çerçevesinde ulaşılabilmesi, (Sevim, 2012, s. 4386) veya “*ekonominin ihtiyacı olan enerji hizmetlerinin devamlı olarak bulunabilmesi,*” şeklinde tanımlanmıştır (Sevim, 2009, ss. 93-105).

2001 yılında “Uluslararası Enerji Ajansı'nın - International Energy Agency-(IEA)” yaptığı bir tarife göre enerji güvenliği; “*güvenilir kaynaklardan, rasyonel maliyetlerle enerji ihtiyacını karşılayabilme yeteneği*” şeklinde tarif edilmiştir (Karabulut, 2016, s. 34). Aynı Ajans tarafından yapılan güncel tanım ise şu şekildedir; “*IEA, enerji güvenliğini, enerji kaynaklarının uygun bir fiyata kesintisiz olarak kullanılabilirliği olarak tanımlamaktadır.*” (International Energy Agency, 2022) olarak tanımlanmıştır.

Avrupa Komisyonu ise “enerji güvenliği” kavramını, “*Stratejik stokların korunması veya ekonomik şartlar için yeterli olmayan ulusal kaynakların yetersizliği yüzünden gelecekte önemli oranda sorun teşkil edecek enerji ihtiyacına karşı, ulaşılabilir ve istikrarlı dış kaynakları sağlama becerisi*” şeklinde tanımlanmıştır (Sevim, 2012, s. 4386).

Bu genel tanımlar enerji güvenliği olgusunu daha iyi anlamak ve yol gösterici olmakla birlikte her devlet için aynı enerji güvenliği tanımının yapılması da beklenemez. Zira “enerji güvenliği” kavramı çok boyutlu, çok katmanlı ve çok değişkenli bir yapıdadır. Enerji ithal eden tarafta mı ya da ihraç eden tarafta mısınız? Ülke olarak enerjide dışa

bağımlılık ne kadardır? Enerji güvenliği perspektifinden hangi düzeyde güvenlik ülkeniz için yeterli ölçü kabul edilir? Enerjinin diğer ekonomik değerler içinde önceliği nerede bulunmaktadır? Bu gibi soruların cevapları her ülkenin kendi algılaması ve koşulları çerçevesinde şekillenmektedir (Mansson, Johansson and Nilsson, 2014, s. 2). Bu sebeple “enerji güvenliği” olgusu, sosyal bilimlerdeki pek çok kavramda olduğu gibi nasıl ve kim tarafından analiz edildiğine göre değişkenlik gösteren bir yapıda olmaktadır (Karabulut, 2016, s. 34).

Tarihe baktığımızda enerji güvenliği tartışmaları yeni olmadığı anlaşılmaktadır. Enerji, Britanyalı devlet adamı olan Winston Churchill tarafından, 1. Dünya Savaşı arifesinde, İngiliz Kraliyet Donanması’nı Alman deniz gücünden daha hızlı yapmak niyetiyle, kömür yerine petrolle çalışan gemilerden oluşan bir donanmaya dönüştürme amacıyla alınan karardan buyana, uluslararası güvenlik ve politikanın ana nüvelerinden biri haline gelmiştir. Bahse konu değişim kararı, dönemin küresel güçleri bakımından yeni bir güvenlik algısı ve stratejik planlamayı dünya gündemine taşımıştır. Böylece petrol başta olmak üzere hidrokarbon kaynaklarını ulusal güvenlik, ulusal çıkar ve ulusal stratejinin ana etmenlerine, bu sebeple de küresel rekabetin en hassas öğelerine dönüştürmüştür. “Enerji güvenliği” ise geçmişten bugüne kadar petrolün arzı kapsamında, Churchill’in cümleleriyle “çeşitlilik, yalnızca çeşitlilik” anlamına gelmiştir (Çelikpala, 2014, s. 79). Bunun yanında gelişen teknolojiyle birlikte enerji tüketimin hızlanarak ihtiyaçların artması neticesinde mevcut enerji kaynaklarının yeterli olmaması, ülkeleri zamanla yeni enerji kaynakları keşfetmeye yönlendirmiş ve deniz kaynaklarından yararlanma isteği daha da artmıştır. Bu minvalde 20. yüzyıla kadar süregelen denizlerdeki kara suları ve açık deniz uygulamalarına, 20. yüzyılın sonları ve 21. yüzyılda MEB, bitişik bölge, kıta sahanlığı ve iç sular kavramları da eklenmiştir (Pazarcı, 2008, ss. 251-252).

2.1 Deniz ve Enerji Güvenliği Arasındaki İlişki

Enerji güvenliği perspektifinden “deniz güvenliği” konusunun mühim bir yeri vardır. Şöyle ki tarih boyunca enerji kaynakları ve deniz yolları gerek küresel ölçekte gerekse bölgesel ölçekteki ekonomik faaliyetlerin merkezi konumunda olmuştur. Rakamlarla açıklamak gerekirse; Dünya’nın yüzde 70’i denizlerle çevrili ve yaklaşık olarak 2,2 milyar insan sahil şeritlerinin 100 km içerisinde yaşamaktadır. Ayrıca “Birleşmiş Milletler’e (BM)” üye olan ülkelerin de yüzde 81’inin denize kıyısı bulunmaktadır. Bunun yanında küresel ölçekteki ticaretin yaklaşık yüzde 90’lık bölümü okyanuslar ve denizler üzerinde yapılmaktadır. Deniz yolu vasıtasıyla taşınan stratejik ürünlerin başında da petrol gelmektedir. Dünya genelindeki doğalgazın yaklaşık yüzde 95’i boru hatları vasıtasıyla nakledilirken ham petrolün ise sadece yüzde 35’i boru hatları vasıtasıyla nakledilmekte, kalan yüzde 65’lik bölümün nakledilmesinde deniz yolları kullanılmaktadır (Sevim, 2012, s. 4387).

Uluslararası Denizcilik Örgütü verilerine göre Dünya üzerindeki ticaretinin yaklaşık olarak yüzde 90'ı deniz yolları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Denizyolu taşımacılığı ticari yüklerin nakledilmesinde en ekonomik seçenek olarak kabul görmektedir. (Özgen, 2017, s.33). Bu sebeple deniz güvenliği kavramı son derece önem ihtiva etmektedir. Kavram: deniz alanları, gemilerin, liman tesisleri ve deniz altı parsellerindeki hukuka uygun her türlü ticari, sosyal, kültürel vb. faaliyetin tehdit ve riskler karşısında korunması ayrıca denizlerdeki terör, korsanlık ve her türlü kanuna aykırı faaliyetin caydırılması, önlenmesi ve tespit edilmesine yönelik icra edilen faaliyetler manzumesi olarak tanımlanmaktadır (Beyoğlu, 2014, s.5).

2015 yılında, dünya petrol ve diğer sıvı tedariki günde 96,7 milyon varil, bu miktarında yaklaşık yüzde 61'inin (58,9 milyon varil) deniz ticareti ile gerçekleştiğini tahmin edilmektedir (EIA, 2017). Dünya üzerinde doğalgazın taşınmasında ise doğalgaz-boru hatları ön plana çıkmaktadır. Örnek vermek gerekirse 2017'de küresel ticarete konu olan doğalgazın yüzde 53.11'i sıvılaştırılmış doğalgaz "*Liquefied Natural Gas/LNG*" olarak denizyolu vasıtasıyla nakledilmiştir. Ayrıca LNG'nin toplam taşıma içindeki payı her yıl yükselmektedir (BP, 2018). Bununla ilişkili olarak denizlerde kritik enerji altyapı ortaklıklarının güvenliğinin sağlanmasında ön plandaki görevler; denizlerde refahın temini ve buna yönelik tehlikeleri bertaraf etmek amacıyla deniz güvenlik harekâtlarının icra edilmesidir. Ayrıca barış zamanında olduğu kadar savaş zamanında da enerji akışının mütemadiyen sağlanması büyük önem ihtiva etmektedir. Bunun ne derece önemli olduğu devam eden Ukrayna-Rusya savaşı sebebiyle yaşanan doğalgaz krizinden daha net anlaşılmaktadır. Günümüzde ticaret amacıyla denizlere, üretim amacıyla da enerjiye ihtiyaç duyulmaktadır. Deniz güvenliği yanında ticaret ve enerji güvenliğini sağlamak aynı zamanda enerji güvenliğinin sağlıklı şekilde üretim ve ticareti sağlamak olarak düşünülmektedir (Özgen, 2017, s.34). "Deniz güvenliği" kavramı perspektifinden limanların, ticaret alanlarının, deniz su üstü-altı platformlarının ve ticaret rotalarının güvenliğinin tesisinin küresel ticaretin sürdürülebilirliği noktasında hayati bir öneminin olduğu düşünülmektedir. "Enerji güvenliği" kavramı perspektifinden değerlendirildiğinde de denizler vasıtasıyla yapılan ticarete doğalgaz, petrol ve petrol türevlerinin yoğunluğu göze çarpmaktadır (EIA 2017).

Konuya Doğu Akdeniz perspektifinden baktığımızda; öncelikle deniz güvenliği özelinde Doğu Akdeniz'de deniz güvenliğine etki eden unsurların başında deniz yetki alanlarının belirlenmesi problemi gelmekte ve bölgenin güvenliğini öncelikli olarak etkilemektedir. Deniz yetki alanlarına ortak bir şekilde karar verilmesi konusunda izlenecek ideal tutum ise tüm kıyıdaş ülkelerin iştiraki ile yapılacak bir sınırlandırma antlaşması imzalamaktır. Fakat ne yazık ki böyle bir anlaşma bulunmamakta, kıyıdaş ülkeler ikili antlaşmalar vasıtasıyla deniz yetki alanlarını belirlemektedirler (Özgen, 2017, s.37). İkili antlaşmalarla MEB antlaşmaları imzalanmakta ve karşımıza

bölgedeki kıyıdaş ülkelerin kendi MEB'lerinde yaptığı enerji faaliyetleri çıkmaktadır. GKRY'nin Mısır'la 2003 yılında, Lübnan'la 2007 yılında ve İsrail'le 2010 yılında yaptığı MEB antlaşmaları buna örnek olarak gösterilebilir. Münhasır Ekonomik Bölge kavramı ayrı bir başlık altında daha detaylı olarak incelenecek olup, Amerika Birleşik Devletleri Enerji Bilgi Yönetim İdaresi 2013 yılı Akdeniz Bölgesi Petrol ve Gaz raporuna göre; Doğu Akdeniz ülkelerinin kendi Münhasır Ekonomik Bölgelerinde özellikle İsrail (Tamar ve Leviathan), GKRY (Afrodit) ve Mısır'da (Zohr) keşfedilen TCM'lik (trilyon metreküp) doğalgaz ve BBL'lik (Barrel: Varil) petrol rezervleri, Doğu Akdeniz bölgesinin jeopolitik öneminin tekrardan yorumlanmasına neden olduğu düşünülmektedir (Şeker, 2018, ss. 213-214).

Deniz ve enerji güvenliği ilişkisini Doğu Akdeniz örneği üzerinden açıklamak gerekirse; ham petrol ve doğalgazın yükleme-boşaltma terminal limanları ile deniz nakil rotalarının, doğalgaz boru hatlarının, geçit, boğaz ve kanallar ile düğüm noktalarının emniyet ve güvenliğinin kritik rol oynamaktadır. Bunun yanında Dünya genelinde doğalgaz talebinin daha da artması neticesinde yeni jeopolitik gelişmelerin ve uluslararası düzeyde yeni enerji gruplarının bir araya gelmesi söz konusu olmakta ve sonuç olarak deniz-enerji güvenliği ilişkisi daha önemli hale gelmektedir. Ayrıca günümüz deniz ulaşımında stratejik olarak görülen ve herhangi bir sebeple kapanması veya zarar görmesi durumunda küresel enerji güvenliğine büyük zararlar verme etkisine sahip birçok etken (Deniz Yolu, Boğaz ve Petrol Boru Hatları) vardır. Boru hatlarını ve enerji nakil yolları bu etkenlerin başında gelmektedir. Konuya Doğu Akdeniz enerji güvenliği perspektifinden baktığımızda Sumed Petrol Boru Hattı (Arap Petrol Boru Hattı), İstanbul-Çanakkale Boğazları Hürmüz Boğazı, Malakka Boğazı, Babü'l Mendeb Boğazı, Süveyş ve Panama Kanalı son derece önem ihtiva etmektedir. (Sevim, 2012, s.4388).

Akdeniz'in yüzde 60'ını kontrol edecek güç, petrol ve doğalgazı elde etmesinin yanı sıra deniz İpek Yolu'nu da kontrol edecek ki petrol ve gaz ihracatının yüzde 70'i deniz yolu ile yapılmaktadır. Deniz yolu taşımacılığı, tek seferde çok fazla yük taşınabilmesi, zarar ve ziyan oranının düşük olması, taşımacılık işlemlerinin genel kabul görmüş uluslararası talimatlara tabi olması ve emniyetli olması hasebiyle daha çok kullanılan bir taşıma yoludur. Günümüzde küresel ticaretinin yaklaşık olarak yüzde 80'i deniz yolu vasıtasıyla yapılmaktadır. Diğer taşıma yöntemlerine nazaran daha avantajlı kabul edilen bu taşıma şeklinin havayoluna kıyasla 14 kat, karayoluna kıyasla 7 kat, demiryoluna kıyasla 3,5 kat daha ucuz olduğu belirtilmiştir (Takım & Ersungur, 2015, s. 362). Bunun yanında, küresel petrol ticaretinin yüzde 38'i boru hatlarıyla taşınmaktadır. Kalan büyük kısım ise kara ve deniz yolu taşımacılığı ile yapılmaktadır. Bu rakam, doğalgazda yaklaşık yüzde 75'i bulmaktadır. Bunun yanında küresel enerji ihtiyacındaki artış, arz ve talep merkezlerinin çeşitli ulaşım vasıtaları yoluyla birbirine bağlanmasını zaruri kılmaktadır. Deniz ve karayolu taşımacılıklarına oranla ilk yatırım

maliyeti çok daha fazla olan boru hattı nakil aracının; diğer nakil türlerinden daha hızlı, güvenli ve çevreci olması yanında yapılan ilk yatırımı daha az zamanda geri ödeyebilmesi gibi üstünlükleri bulunmaktadır. Ayrıca doğalgaz naklinde kullanılan boru hatları için tüketilmekte olan düşük enerji miktarı demiryolu nakil vasıtasından sonra ikinci sıradadır (Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi Hedef 2023, 2011, s. 117).

3. Doğu Akdeniz’de Coğrafi Yapı ve Önem

Enerji jeopolitiğinin ilk ve en önemli ayağını kaynak coğrafyası oluşturmaktadır. Kaynaklar, dünya genelinde farklı coğrafyalarda yer almaktadır. Fakat enerji jeopolitiği bakımından önem ihtiva eden kaynak coğrafyası, dünya çapındaki talebe cevap verme imkânına sahip rezerv büyüklüklerinden meydana gelmektedir. Yeni rezerv alanları faaliyete geçtikçe bahse konu rezervlerin buldukları bölgelerde enerji jeopolitiğini yeniden şekillenmektedir. Bu nedenle enerji jeopolitiği genellikle doğalgaz rezerv bölgeleri, petrol, kömür, bahse konu kaynakların transferinde kullanılan nakil coğrafyası ve talep coğrafyasına odaklanmaktadır. Enerji jeopolitiğinde öncelikle kaynak coğrafyasındaki devletler talebi, talep coğrafyasındaki devletlerde kaynağı genişletmeyi amaçlamaktadırlar. Bunun yanında enerji jeopolitiğinde ki en ana problemlerin başında “küresel veya bölgesel hâkimiyet için enerji kaynaklarına sahip olmak mı yoksa transport coğrafyasını kontrol etmek mi gerekmektedir?” sorusu gelmektedir. Bu nedenle enerji güvenliği konusunda coğrafi konumun öneminin ön plana çıktığı savunulmaktadır (Sevim, 2012, s. 4381).

Doğu-batı yönünde uzunluğu takriben 4000 kilometre, kuzey ve güney yönünde mesafesi ise 750 kilometre, yüz ölçümü 2,9 milyon kilometrekare, ortalama derinliği 1.400 metre olan “Akdeniz”: Tunus’un kuzeydoğu ucundaki “Bon Burnu” ile Sicilya Adası’nın batı kısmında ki “Lilibeo Burnu” arasında çizilen hatta göre Doğu ve Batı Akdeniz olarak ikiye ayrılmaktadır. Sicilya Adası ve Tunus’un doğusundaki bölgede bulunan Doğu Akdeniz’in, Dünya ticaretinin en önemli kavşak noktalarından biri olduğu değerlendirilmektedir (Aksoy, 2016, s. 1). Libya Denizi, Adriyatik Denizi, Adalar Denizi ve İyon Denizi Doğu Akdeniz içinde bulunan alt denizlerdir. Doğu Akdeniz, Türk Boğazları ile Karadeniz’e, Süveyş Kanalı ile Kızıldeniz’e Sicilya ve Messina Boğazları ile Batı Akdeniz’e bağlanmaktadır (IHO, 1953, s.15). Bölgeye kıyıdaş ülkeler; Türkiye, KKTC, Tunus, Mısır, Libya, Suriye, Lübnan, Filistin, İsrail, Slovenya, Arnavutluk, Malta, Yunanistan, Bosna Hersek, Karadağ, Hırvatistan ve İtalya’dır. Kıbrıs’taki üst bölgelerinin egemen toprak statüsünde olarak kabul edilmesi sebebiyle Birleşik Krallık devletinin de Doğu Akdeniz’e kıyısı olan ülkelerin arasında sayılmasının doğru olacağı görüşü savunulmaktadır. (Özgen, 2013, s.104).

Doğu Akdeniz sadece bölgedeki kıyıdaş ülkelerin değil, bölgesel ve küresel aktörlerin de dikkat ve ilgisini çeken bölge konumuna gelmiştir. Bunun altında bölgenin taşıdığı

siyasi, askeri ve en önemlisi ekonomik değer yatmaktadır. Bunun nedeni, 1869 yılında Süveyş Kanalı'nın tamamlanmasıyla Akdeniz Kızıldeniz'e bağlanmış, bu suretle Doğu Akdeniz, Asya ile Avrupa arasında süren ticaretin ana güzergâhı statüsüne konumlandırılmıştır. Ayrıca Doğu Akdeniz; Kuzey Afrika, Balkanlar ve Orta Doğu gibi komşu bölgeleri kontrol edebilen bir jeopolitik konuma sahiptir. Doğu Akdeniz'de etkinliği olan bir ülkenin, bahse konu bu komşu coğrafyalarda siyasi nüfuz sağlaması ve gerektiğinde askeri müdahalelerde bulunması mümkün gözükmektedir. (Özgen, 2017, s.36). Halford John Mackinder tarafından ortaya atılan kara hâkimiyeti teorisine göre; "Doğu Akdeniz, iç kenar kuşak içerisinde ve merkez bölgesine kalpgâhına (heartland) giden deniz ticaretinin merkezi konumunda bulunan stratejik ve önemli bir bölgedir". Küresel egemenliğe giden yolun stratejik önem ihtiva eden su yollarının elde edilmesinden geçtiğini düşünen Amiral Mahan'ın deniz hâkimiyeti teorisi perspektifinden Doğu Akdeniz'in; "batı ile doğu arasındaki ticaret yolları üzerinde bulunan Karadeniz ülkelerinin Dünya'ya açılan kapısı konumunda ve küresel ticarete önemli bir durumda" olduğu düşünülmektedir (Kozanhan, 2022, 59). Bölgeyi önemli kılan ve bizim konumuzla alakalı kısım ise Doğu Akdeniz'de dört farklı enerji bölgesi bulunmaktadır (Aksoy, 2016, s. 1) bunlar;

- 1- **Afrodit:** Kıbrıs'ın güney kısmında kalan saha
- 2- **Leviathan:** Kıbrıs ile Filistin-İsrail sahil şeridi arasında kalan bölge
- 3- **Nil:** Mısır ve Kıbrıs arasında kalan bölge
- 4- **Herodot:** Girit Adası'nın güneydoğusu ile Kıbrıs arasında kalan saha

3.1. Bölgenin Enerji Potansiyeli ve Enerji Jeopolitiği

Akdeniz Bölgesindeki ilk hidrokarbon keşfi 1969 yılında "Abu Qir 1 NFW" kuyusunda olmuştur. Mısır açıklarında Phillips Petroleum tarafından sığ denizde gerçekleştirilen bahse konu bu keşiften sonra 2000'li yıllara değin buranın değerini ortaya çıkaracak başkaca bir keşfe rastlanmamış fakat bu tarihten sonra gerçekleşen doğalgaz keşifleri, bölgeyle ilgili olan ülkelerin ve enerji şirketlerinin dikkatlerini Doğu Akdeniz'e çekmesine neden olduğu düşünülmektedir. (Kökyay, 2021, s.218). Bunun yanında enerji potansiyeli ve enerji nakli konusunda da dünyada coğrafi olarak önemli bir konumda olan bölgenin önemi 2008 yılında bulunan yeni doğalgaz ve petrol rezervleri ile tekrardan gündeme gelmiştir. Bahse konu bu yeni rezervler yalnız bölge ve enerji politikalarını değil, komşusu konumunda olan Ortadoğu ülkeleri ve dünya enerji tüketiminde ilk sıralarda yer alan Avrupa ülkelerini de yakinen ilgilendirmektedir. Avrupa perspektifinden değerlendirdiğimizde, bölgeden gelecek bu yeni enerji kaynağı ile Rusya'ya olan enerji bağımlılığının hafifleyecek olması sebebiyle önemli olduğu değerlendirilmektedir. (Aksoy, 2016, s. 2).

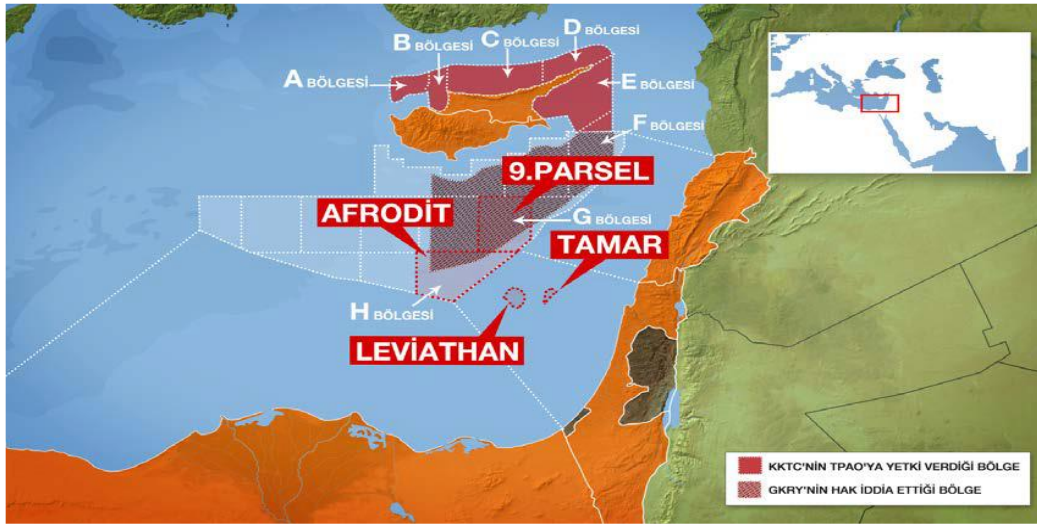
Doğu Akdeniz’de tespit edilen mevcut gaz rezervlerinin dünya toplamının yüzde 47’sine tekabül ettiği uluslararası raporlarda belirtilmektedir. Ayrıca son zamanlarda icra edilen gaz arama faaliyetleri de büyük rezerv keşifleriyle neticelenmiştir. Örnek vermek gerekirse İsrail, Akdeniz’deki Leviathan ve Tamar “Tamar, keşif yılı: 2009; Leviathan, keşif yılı: 2010” sahalarında gerçekleştirmiş olduğu çalışmalar sonucunda 1 trilyon metreküpün üzerinde gaz rezervi bulunmuştur. Aynı şekilde GKRY’nin vermiş olduğu ruhsat sayesinde Afrodit sahasında “Afrodit, keşif yılı: 2011”, 100 milyar metreküpün üzerinde doğalgaz rezervi tespit edilmiştir. Mısır’ın Zohr sahasında İtalyan şirketi Eni tarafından (Zohr, keşif yılı: 2015) keşfedilen gaz rezervlerinin 850 milyar metreküp civarında olduğu belirtilmiştir (Yılmaz, 2018, s. 2). Doğalgaz ve petrolün rezerv, üretim ve tüketimiyle alakalı olarak Doğu Akdeniz’in mevcut durumu dikkate alındığında Türkiye ve Yunanistan’ın ise sadece tüketici veya transit ülke konumunda olduğu Suriye ve Mısır’ın petrol ve doğalgaz üreticisi olduğu, Lübnan ve Filistin’in önemli olmadığı görülmektedir (Ediger ve diğerleri, 2012, s. 81).

ABD “Jeolojik Araştırmalar Merkezi-*United States Geological Survey/USGS*” tarafından 2010 yılında yayımlanan raporda Suriye, Lübnan, Filistin, İsrail ve Kıbrıs arasında kalan Afrodit bölgesi olarak bilinen ve “Levant Havzası” olarak adlandırılan bölgede 1,7 milyar varil petrol ve 3,45 trilyon metreküp doğalgaz rezervi olduğunun tahmin edildiği açıklanmıştır. Aynı raporda “Nil Delta Havzası’nda” yaklaşık 6,3 trilyon metreküp doğalgaz, 6 milyar varil sıvı doğalgaz ve 1,8 milyar varil petrol rezervi olduğu öngörülmektedir (Aksoy, 2016, s. 2). 2010 yılı enerji tüketimi dikkate alındığında bahse konu doğalgaz rezervlerinin Avrupa’nın 30 yıllık Türkiye’nin ise yaklaşık 572 yıllık doğalgaz ihtiyacını karşılayabileceği öngörülmektedir (Yaycı, 2020). Ek olarak 8 milyar varillik bir petrol rezervinin de Kıbrıs çevresinde olduğu tespit edilmiştir. Raporda açıklanan veriler ışığında bölgedeki enerji kaynaklarının takriben 30 milyar varil petrole eşdeğer olduğu ve 60 milyar varil petrole eşdeğer hidrokarbon rezervi bulunduğu tahmin edilmektedir (Yaycı, 2012, s.11).

İsrail’in Doğu Akdeniz’deki en büyük doğalgaz sahaları olan Tamar ve Leviathan’da toplamda yaklaşık olarak 800 milyar metreküp doğalgaz rezervinin var olduğu ve bu rakamın 1,8 trilyon metreküpe çıkabileceği öngörülmektedir. Tamar ve Leviathan doğalgaz sahalarının işletilmesi hakkını elinde tutan İsrail menşeli “Delek Şirketi” ile Mısır menşeli “Dolphinus Şirketi’nin” 2018 yılında imzaladığı anlaşmaya göre; İsrail, 10 yıl süresince ve değeri 15 milyarın doların üzerinde olan 64 milyar metreküplük gazı Mısır’a ihraç edecektir (Anadolu Ajansı, 2019). Yalnızca Leviathan bölgesinde ispatlanmış 453 milyar metreküplük gazın, 25 Avrupa ülkesinin altı yıllık gaz ihtiyacını karşılayacak miktardadır. Bu oranın sadece İsrail’in Filistin devletinden gasp ettiği MEB içinde kalan doğalgaz miktarı için geçerli olduğu değerlendirilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, 2020, s.11)

Bölgenin stratejik olarak öneminin artmasını sağlayan başka bir özellik ise transit enerji taşımacılığındaki konumudur. Örnek vermek gerekirse 2013 yılı ele alındığında enerji taşımacılığı açısından yıllık olarak takriben 5 milyar varil ham petrol “Süveyş Kanalı ve Arap Petrol Boru Hattı veya Süveyş-Akdeniz Boru Hattı (SUMED)” vasıtasıyla Batılı ülkelere bu bölge üzerinden taşınmaktadır. Sonuç olarak rezervlerin keşfinden sonra çıkarılarak işlenmesi ve piyasaya nakli hususunda zamanla yeni bölgesel ittifaklar kurulmaktadır. Mısır ve İsrail’le başlayan bu ittifaklar, GKRY ve İsrail ile hız kazanmış ve son zamanlarda Türkiye-İsrail yakınlaşmasıyla da yeni bir hacim kazanmıştır (Aksoy, 2016, s. 4).

Şekil 1: Doğu Akdeniz’deki Enerji Sahaları

Kaynak: Al Jazeera; Aktaran: Aksoy, 2016, s. 2

3.2.Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) Konusu

1900’lü yılların ortasında gündeme gelen ve kıyı devletine bir takım egemenlik hakları sağlayan MEB kavramı, Truman bildirisi ile ABD’nin kıta sahanlığı üzerinde hak iddia etmesini takiben, 1947 yılında Şili’nin bir başkanlık deklarasyonu ile kıta sahanlığına ek olarak 200 millik bir alan üzerindeki deniz tabakasında da hakimiyet tesis etmesiyle gündeme gelmiştir (Bozkurt, 2006, ss. 58-59). 1982 tarihli “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi (BMDHS)” ile belli kurallara bağlanan “Münhasır Ekonomik Bölge (MEB), Exclusive Economic Zone-(EEZ)” kavramı, ilgili devletlere 200 millik genişlikte bir alanda hak ve yetki vermektedir. MEB, kıyı ülkesinin karasuları esas hattından başlayarak, 200 deniz mili açığa kadar giden deniz içindeki bölgede; deniz yatağında, toprak altında ve su altında kıyı ülkesine bir takım ekonomik haklar veren alanlardır. BMDHS’nin 56. ve 60. md. göre; kıyı ülkesi bahse konu bu bölgede canlı-

cansız kaynakları araştırabilir, tesisler veya yapay adalar oluşturabilir (Kütükçü & Kaya, 2016, s. 85).

Buna karşılık MEB antlaşması olan ülkelerin, üçüncü ülkelere zarar vermemesi, deniz kıyısı olmayan ve coğrafi açıdan elverişsiz ülkelere hakkaniyet prensibi çerçevesinde bazı haklar verilmesini önermektedir. Ayrıca BMDHS, paylaşım konusuna da düzenleme yapmakta ve kıyıları bitişik veya karşı karşıya olan denizlerde devletlerin anlaşma yoluna gitmesi kuralını getirmektedir. Fakat uygulamada devletler bahse konu bu kuralı görmezden gelmektedir. Nitekim GKRY, uluslararası hukuka aykırı olduğu halde Doğu Akdeniz’de, Şekil 2’de gösterildiği üzere belirlediği sözde MEB alanı içinde kaldığını iddia ettiği sahalarda petrol ve doğalgaz arama çalışmaları için ruhsatlar vermiştir (Tamçelik & Kurt, 2014, s. 906).

Şekil 2: GKRY’nin Tek Taraflı İlan Ettiği Sahalar

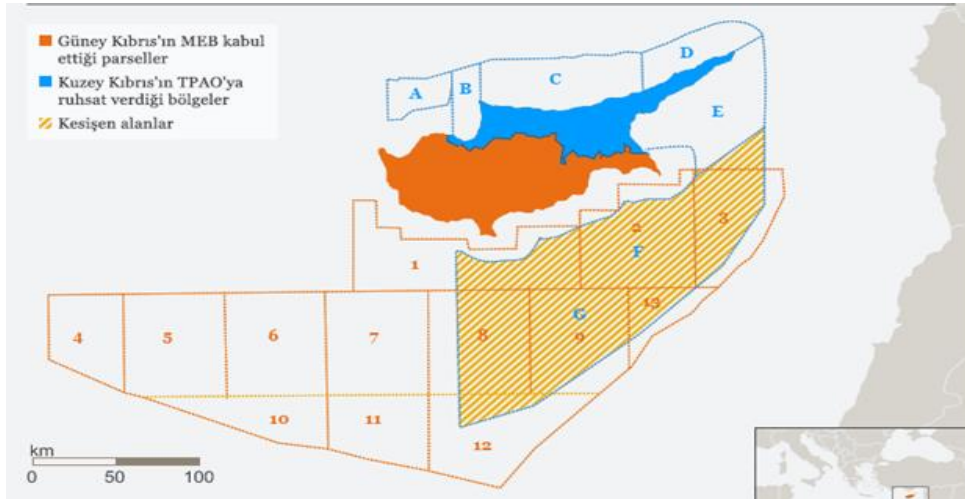
Kaynak: Yılmaz, 2018, s. 2

Doğu Akdeniz’de birçok sahildar devletin olması ve bu devletlerarasında tüm kesimlerce onanan bir MEB paktının var olmaması sebebiyle, bölgede bulunan arama sahaları ve ihrac güzergâhlarının geçeceği deniz yolları gibi hususlar da hiçbir devletin diğerlerinden bağımsız karar alması mümkün gözükmemektedir. Örnek üzerinden izah etmek gerekirse GKRY kendi gaz sahasında çıkardığı gazını bir boru hattıyla Avrupa’ya ulaştırmak istediği takdirde bu hat Türkiye’nin MEB ilan ettiği bölgeden geçmek zorundadır. Nitekim İsrail de Türkiye’ye ulaşan bir boru hattı projesi planladığında bu hat GKRY’nin MEB kabul ettiği bölgeden geçmek durumundadır (Yılmaz, 2018, s. 2). Bu doğrultuda bölgedeki faaliyetleri çıkmaza sürükleyen hareket GKRY’nin tek taraflı karar olarak bölge ülkeleri ile yaptığı MEB anlaşmaları olmuştur. Ayrıca son zamanda Türkiye ve GKRY’nin yaşadığı gerginliklerin arka planında

GKRY'nin hala itilafli olan bölgelerde Fransız Total ve İtalyan Eni şirketlerine arama ve sondaj faaliyetleri ruhsat vermiş olması bulunmaktadır (Yılmaz, 2018, s. 2).

Türkiye, GKRY'nin tek başına tüm Kıbrıs adına uluslararası anlaşma yapma yetkisinin olmadığı vurgulayarak bahse konu anlaşmaları tanımamaktadır. Türkiye ise tespit edilen kaynakların tüm ada halkına ait olduğunu ve bu rezervlerin nasıl kullanılacağı hususunda Ada'daki iki toplumun birlikte karar vermesinin zorunluluk olduğunu vurgulamaktadır. Bununla beraber deniz sınırları ile ilgili sıkıntı GKRY'nin tek taraflı ilan ettiği 13 adet ruhsat bölgesinden (Şekil-2) yedisinin (1-2-3-8-9-12-13) KKTC'nin "Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı'na (TPAO)" arama ve sondaj ruhsatı verdiği bölgelerle kesişmesinden kaynaklanmaktadır (Yılmaz, 2018, s. 2). Bunun dışında Türkiye'nin faaliyetlerine engel olduğu İtalyan ENİ şirketine ait "Saipem 12000" isimli gemi Temmuz 2017 tarihinde, adanın güneybatısındaki 6. parselde başlattığı sondaj faaliyetlerinin ilk kısmını sonuçlandırarak adanın doğusunda bulunan 3. parselde yönelmişti. 6. parsel, KKTC'nin TPAO arama ve sondaj faaliyetleri için ruhsat verdiği alanlarla kesişmemekte fakat kısmen Türkiye'nin ilan ettiği münhasır ekonomik bölgesine girmektedir. Türkiye bahse konu bu parseldeki arama çalışmaları sebebiyle Kasım 2017'de bölgeye donanma kuvveti göndermişti. (Ulusoy, 2018). Türkiye 2018 Şubat ayında, GKRY için sondaj faaliyetlerinde bulunan İtalyan enerji şirketine ait "ENİ" isimli sondaj gemisini bölgedeki askeri tatbikatları gerekçe göstererek engellemiş, bu durum GKRY'yi fazlaca rahatsız etmiş ve iki ülke arasındaki gerginlik artmıştır. Malum gemi 23 Şubat 2018'de bir kez daha girişimde bulunmuş ancak Türk donanması tarafından tekrar engellenmiş ve devreye giren AB de krizin aşılmasını sağlayamamıştır. (Ulusoy, 2018).

Şekil 3: Kıbrıs Çevresindeki İhtilafli Deniz Alanları

Kaynak: Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO)

Türkiye 2004 yılında Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı konusundaki durumu BM'ye bildirmiş akabinde 2011'de KKTC ile kıta sahanlığı antlaşması imzalamıştır. Türkiye'nin deniz sınırlarının bölgedeki adalarının karasularına kadar uzandığı BM nezdinde 13 Kasım 2019 tarihinde resmîyet kazanmış, Türkiye'nin sahil şeridinin kıta sahanlığına ve izdüşümüne engel teşkil eden bir durumun olmadığı açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye'nin attığı en önemli adım ise Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti ile 27 Kasım 2019 tarihinde imzalamış olduğu "Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" olmuştur. Türkiye'nin taraflarca yapılan ikili görüşmeler neticesinde Doğu Akdeniz özelinde BM'ye ilettiği kıta sahanlığının güneybatısını karşılayan 18,6 deniz mili hattı için "Türkiye ile Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti arasında Akdeniz'de Deniz Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası" resmîyet kazanmıştır. Bu antlaşmadan sonra Libya ve Türkiye ayrıca 30 Aralık 2019 tarihinde "Güvenlik ve Askeri İşbirliği Antlaşması" imzalamıştır. Bu antlaşma sayesinde Türkiye, Libya'dan aldığı resmî davete bina yen Libya'ya askeri güç göndermiştir. (Paralı, 2020, s.56).

4. Türkiye İçin Bölgedeki Tehditler ve Kazanımlar

4.1. Yunanistan ve GKRY'nin Doğu Akdeniz Rezervlerine Yönelik Politikaları

Doğu Akdeniz'de bahse konu hidrokarbon rezervleri kıyıdaş devletler arasında anlaşmazlıkların ortaya çıkmasına neden olmuş, bu problemlerin hukuki zemine yansımaları, bölgede deniz yetki alanları (münhasır ekonomik bölge ve kıta sahanlığı) sınırlandırılmasına dair yeni uyuşmazlıklarını ortaya çıkarmasına neden olmuştur (Şeker, 2019, s. 283). 2003'te Mısır'la imzalamış olduğu Münhasır Ekonomik Bölge anlaşmasından bugüne Kıbrıs Ada'sının kurucu unsuru olan Türk toplumunun haklarını göz ardı ederek Doğu Akdeniz'deki enerji faaliyetlerini tek taraflı sürdüren GKRY enerji faaliyetleri üzerinden bölgesel ve uluslararası bir suni gündem yaratmak niyetindedir. GKRY ve Yunanistan bununla yetinmeyip emellerini elde etmek amacıyla başta Kıbrıs, Rodos ve Meis olmak üzere adaların deniz yetki alanları sınırlandırılmasındaki ortay hatlar metodunu ve coğrafi konumlarını suiistimal ederek, bahse konu adalar ile Anadolu arasındaki ortay hatları, sırasıyla Türkiye-Kıbrıs ve Türkiye-Yunanistan deniz yetki alanları sınırı yapmak için çabalamaktadırlar. Bu minvalde Türkiye penceresinden analiz edildiğinde Doğu Akdeniz'deki deniz yetki alanları sorunlarının iki şekilde olduğu görülmektedir (Tamçelik ve Kurt, 2015, ss. 445-449). İlk olarak Yunanistan-GKRY ikilisi, Türkiye'yi, Doğu Akdeniz'de uzun sahil kıyıları sayesinde hakkı olan geniş kıta sahanlığı bölgelerini görmezden gelerek, "Antalya Körfezi" açıklarında dar bir deniz bölgesine hapsedmeyi amaçlamaktadırlar. İkinci olarak GKRY, Kıbrıs anlaşmazlığını denize yaymakta, deniz yetki alanlarını sınırlandırma konusunda Kıbrıs'ı tek taraflı olarak temsil etmek ve kaynakları sahiplenmek istemektedir (Şeker, 2019, s. 283).

AB tarafından üyelik başvurusunun kabul edilişi ile birlikte önemli bir avantaj sağlayan GKRY'nin enerji kaynaklarını batı dünyası pazarına sunarak bunu KKTC'ye karşı bir koz şeklinde kullanmak istemektedir. Bunun yanında çok uluslu enerji firmalarını bölgeye davet ederek onlara uluslararası hukuka aykırı şekilde faaliyet izni veren GKRY, bu hareketleri ile itilafli olan enerji konusunu bölgesel ve uluslararası bir sorun yapmak ve Türkiye üzerinde baskı kurmak niyetindedir. GKRY Meclisi, GKRY-Lübnan MEB sınırlandırma anlaşması akabinde 26 Ocak 2007 tarihinde bir yasa ile Kıbrıs Adası'nın güney tarafında, Mısır ve Lübnan ile çizdiği MEB sınırların içinde 13 adet rezerv arama ruhsat alanı ilan etmiştir. Böylelikle GKRY Türkiye'nin yukarıda bahsedildiği üzere "2 Mart 2004 tarih ve 2004/Turkuno DT4739 sayılı Notası ile haklarını saklı tuttuğu Doğu Akdeniz'deki kıta sahanlığı" alanlarının 7.000 kilometre karelik kısmına tecavüz etmiş bulunmaktadır. GKRY'nin elde etmeye çalıştığı bu büyük bölge, Kıbrıs Adası üzerinde bulunan hâkimiyet alanından daha büyüktür (Başeren, 2019).

Türkiye'nin bölgedeki bazı ülkelerle arasındaki sorunları ele alan GKRY, Crans Montana'da olumsuzlukla sonuçlanan Kıbrıs müzakerelerinden sonra enerji meselesinde Türkiye aleyhine Avrupa ülkelerinde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bunun bir adımı olarak GKRY İsrail ile birlikte gaz rezervlerini ilk olarak Yunanistan ardından İtalya'ya ulaştırma konusunda faaliyetler yürütmekte ve AB'nin desteğini alarak "Doğu Akdeniz Boru Hattı Projesi'ni (East-Med)" hayata geçirmeyi hedeflemektedir. Proje dünyanın en maliyetli (17 milyar dolar) ve en uzun (yaklaşık 1.900 kilometre) doğalgaz nakil hattı olmaya aday konumundadır. GKRY bu boru hattı sayesinde Türkiye'yi bypass ederek doğalgaz rezervlerini Avrupa'ya taşımak amacındadır. Fakat bahse konu bu projedeki doğalgaz boru hattı Türkiye'nin MEB alanından geçmek zorunda ve yüksek maliyetli olması sebebiyle uygulanabilir olmadığı düşünülmektedir (Yılmaz, 2018, ss. 2-3).

East-Med olarak anılan ve 2025 yılında bitmesi varsayılan proje, Doğu Akdeniz doğalgaz rezervlerini, İsrail-GKRY-Yunanistan ve İtalya hattında inşa edilecek bir boru hattı ile Avrupa'ya taşımayı planlamaktadır. (Yorulmaz, 2019: 82). Vasilikos projesi ise, GKRY'de, ABD ve AB'nin desteği ile bir LNG tesisi kurulup GKRY'yi enerjide ticaret merkezi haline getirme çalışmasıdır. Bu doğrultuda Vasilikos projesine göre Afrodit ve Leviathan sahalarından çıkarılan gazın yapılması düşünülen bu yeni tesise nakledilip burada işletilmesi amaçlanmaktadır. Burada işlenen gazın daha sonra Yunanistan üzerinden Avrupa'ya ve küresel piyasalara taşınması istenmektedir. Hatta GKRY bu projeler doğrultusunda, yapılmış tüm bu anlaşmaları güvenceye almak maksadıyla ABD ve Fransa'ya imtiyaz vererek bu ülkelere adada askeri üs kurma yetkisi vermiştir (Yorulmaz, 2019: 82). Fakat ne yazık ki 2022 yılı başlarında ABD, İsrail gazını GKRY ve Yunanistan işbirliğiyle AB ülkelerine ulaştıracak "East-Med" projesine desteğini çektiğini taraflara bildirmiştir (Salcı, 2022).

Bölgede şekillenen yeni ortaklık girişimleri “stratejik paslaşmalar” olarak nitelendirilmektedir. Doğu Akdeniz’de ki taraflar olan İsrail, Mısır ve Yunanistan ile Güney Kıbrıs Rum Kesimi arasındaki ilişkiler, enerji odaklı, uzun süreli, diplomatik ve kurumsal bağlarla da desteklenen “dostluk ve dayanışmadan” çok “kısa vadeli ve çıkar odaklı” yakınlaşmalara benzediği ifade edilmektedir. Türkiye, hem kendisi aleyhinde politikalar üretme çerçevesinde birleşen İsrail-Yunanistan-Güney Kıbrıs üçlüsüne karşı, hem de GKRY’nin bölgede yeni hidrokarbon rezervleri arama ve olanları ruhsatlandırma çabalarına karşı olarak, Mayıs 2019 tarihinden beri masada “deniz gücü” kartını oynamaya ağırlık verdiği değerlendirilmektedir (Öney, 2019, ss. 26-27).

4.2. Diğer Kıyıdaş Devletlerinin Doğu Akdeniz’deki Tutumları

Bölgede bulunan enerji rezervlerinin maddi kıymetlerinden daha çok, bölgesel anlaşmazlıklarda ülkeler arasındaki blok oluşturma eğilimini pekiştiren rolü olması hasebiyle öneminin daha da arttığı gözlemlenmektedir. Nitekim Doğu Akdeniz’de ki enerji kaynakları Türkiye karşı olan ülkeleri sözde “enerji işbirliği” adı altında birleştirmiş ve yeni bir pazarlık masası oluşturmuştur. Bu bloklaşma sayesinde İsrail’in Güney Kıbrıs Rum Kesimi ve Yunanistan ile ortaklaşa tatbikatlar yaptığı bilinmektedir. Son olarak Mayıs 2018 tarihinde dönemin Yunanistan Başbakanı “Aleksis Çipras”, İsrail Başbakanı “Binyamin Netanyahu” ve Kıbrıs Rum yönetimi lideri “Nikos Anastasiadis” Lefkoşa’da yüksek düzeyli işbirliği üçlü zirvesinde bir araya gelmiş, bu 3 ülkenin doğalgaz ve elektrik hatları vasıtasıyla birleşmesi için ortak komite kurmasını kararlaştırmışlardır (Anadolu Ajansı, 2018).

Özellikle “Arap Baharı” sonrasında bölgede enerji üreticisi konumundaki ülkelerde yaşanan siyasi çalkantılar Doğu Akdeniz’deki hidrokarbon üretimini büyük oranda etkilemekte ve ülkeler arasındaki enerji temelli güç dengesinin yeniden şekillenmesine sebep olmaktadır. Özellikle de Mısır ve Suriye’deki enerji üretiminin ciddi şekilde düşmesi bölgede bahsi geçen doğalgaz keşiflerinin lideri konumundaki İsrail’i bambaşka bir düzleme getirmektedir. İsrail’in halen üretimde olan “Tamar Gaz Sahası – (tahmini gaz kapasitesi 280 milyar metreküp)” ile nihai yatırım kararı bekleyen ve ihracat amacıyla geliştirilmesi amaçlanan “Leviathan Sahası – (tahmini gaz kapasitesi 536 milyar metreküp)” bulunmaktadır. 2013’de doğalgaz ihracatına karar veren İsrail mevcut rezervlerinin yüzde 40’ı kadarını ihracat amacıyla ayırmıştır. Alınan bu ihracat kararı bölgedeki jeopolitik denge ve yapı açısından yeni bir dönemin başlangıcına işaret etmektedir (Üstün, 2016: 4).

Mısır ve GKRY 2003 yılında MEB sınırlandırma antlaşması yapmış ve kendi aralarında diğer bölge ülkelerinin MEB sınırlarını dikkate almadan yeni MEB alanı meydana getirmişlerdir. GKRY, buna ek olarak benzer bir antlaşmayı 17 Aralık 2010 tarihinde İsrail’le eşit uzaklık ilkesini esas alacak şekilde “Münhasır Ekonomik Bölge

Sınırlandırma Antlaşmaları” imzalamıştır. Ayrıca 17 Ocak 2017 tarihinde Lübnan ile benzer bir MEB antlaşması imzalamış fakat Lübnan parlamentosundan onay çıkmadığı için bu antlaşma resmîyet kazanmamıştır (Kedikli & Çalağan, 2019: 131). Türkiye Buna karşılık yapılan bu antlaşmalara, kendi MEB alanlarını ve kıta sahanlığı yok sayıldığı, ayrıca GKRY’nin Kıbrıs’ın tek meşru temsilcisi gibi davrandığını ileri sürerek haklı itirazda bulunmuştur. Diğer yandan, bölgede ilan edilen MEB ilanlarının meydana getirdiği anlaşmazlıkların neticesinde çeşitli ittifaklar doğmuş ve Türkiye’yi saf dışı bırakan Vasilikos ve East-Med gibi projeler oluşturulmuştur. Fakat bu projelerin hem yüksek maliyetli olmaları hem de Uluslararası Hukuk normlarına göre Türkiye’nin kıta sahanlığı içinden geçiyor olmaları projelerin gerçekleşme olasılığını azaltmakta olduğu düşünülmektedir (Paralı, 2020, s.55). Ayrıca Türkiye bahse konu imzalanan antlaşmalara MEB konusu ve kıta sahanlığı haklarını ihlal etmesi sebepleri öncelikli olarak birçok sebeple haklı olarak itiraz etmiştir. Buna rağmen İsrail, Mısır Yunanistan ve GKRY tarafından Kahire’de yapılan Doğu Akdeniz Gaz Forumunda Türkiye, Lübnan ve Libya gibi bölgesel aktörler saf dışı bırakılmaya çalışılmıştır (Tarhan, 2021).

Son olarak daha öncede kısaca değinildiği üzere 2022 yılı başlarında ABD’nin “Doğu Akdeniz Doğalgaz Boru Hattı Projesi” (Eas-tMed) girişimine yönelik desteğini çekmesi Yunan kamuoyunda hayal kırıklığıyla karşılanmıştır. Şöyle ki ABD’nin, East-Med projesine ilişkin olarak çekincelerini gayri resmi bir mektup ile (non paper) Yunanistan, İsrail ve GKRY’ye iletildiği bildirilmiştir. ABD’nin ileri sürdüğü çekincelerin başında projenin ekonomik bakımdan sürdürülebilir olmadığı ve çevresel hassasiyetlerden uzak olması sebepleri gelmekteydi. Bunun yanında Washington’un Yunanistan’a gönderdiği mektupta, bahse konu projenin Türkiye ile bölgede gerginliği yol açtığına dikkat çekildiği de belirtilmiştir. ABD’nin bölgedeki elektrik temelli enerji projelerine önem verdiği belirtilerek, bu projenin ekonomik yönden sürdürülebilirliği konusunda şüphelerin olduğunun daha önce de belirtildiği vurgulanmıştır. (Özcan ve Durul, 2022).

5. Türkiye’nin Doğu Akdeniz Rezervlerine Yönelik Politikaları ve Bölgedeki Meselelerin Analizi

Dünyanın ispatlanmış en büyük hidrokarbon yataklarına sahip olan, Ortadoğu ve enerji talebinde Dünya’da ilk sırada olan ayrıca Avrupa Birliği üyesi ülkeler arasında bir geçiş güzergâhı ve köprü konumunda olan “Doğu Akdeniz Havzası”, son dönemlerde keşfedilen yeni hidrokarbon rezervleri ile Dünya enerji gündeminde ön planda yerini almaktadır. Türkiye ise Doğu Akdeniz’de en uzun kıyı şeridi bulunan ülke konumundadır. Ayrıca Türkiye’nin bölge ile olan tarihi bağları, geçmişinden devraldığı kültürel mirası ve uluslararası hukuktan doğan meşru hakları bulunmaktadır. Bölgede keşfedilen yeni ve zengin rezervlerin küresel enerji tablosunda olduğu gibi bölgesel

enerji dinamiklerinde de taşların yer değiştirmesine neden olması beklenmektedir. Bu minvalde Doğu Akdeniz'deki enerji kaynaklarının keşif, sondaj, paylaşım ve ihracına yönelik işbirliği ihtiyacını da gündeme gelmiştir. Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji rezervlerinin çıkartılması ve işletilmesinin bölgesel ve küresel bakımdan birçok imkânı sunmasının yanı sıra bir takım sorun ve riskleri de beraberinde getirdiği vurgulanmaktadır. Hal böyle olunca özellikle de hidrokarbon rezervleri bakımından zengin olan “Doğu Akdeniz Bölgesi'nin” doğal olarak küresel güçlerin çekim alanına girdiği düşünülmektedir (Kaplunan, 2021: 71).

Bunun yanında Doğu Akdeniz'in enerji jeopolitiğinde önemli bir konumda olan Kıbrıs etrafındaki enerji rezervleri de Türkiye'nin enerji diplomasisinde de kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye, bölgede tespit edilen enerji rezervinde tüm ada halkının hakkı bulunduğunu her fırsatta dünya kamuoyunda dile getirmiştir. Bölgeden çıkarılacak rezervlerin kullanılması, işlenmesi ve dünya piyasalarına nakledilmesinde Türkiye kilit ülke konumundadır (Üstün, 2016: 7). Tüm bu yaşanan gelişmeler ışığında Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji rezervleri ve bunların çıkarılması konusunda yapılacak işbirliğine yönelik politikalarına baktığımızda; Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki tavrı bölgedeki kıyıdaş ülkelerin politikalarına bağlı olarak iki farklı şekilde neticelenebilir. Şöyle ki; kıyıdaş ülkeler seçimlerini Kıbrıs Türk halkının haklarının gözetilmesi yönünde kullandıkları takdirde Türkiye bölgede her zaman enerji işbirliğinin içinde olacaktır. Bölgesel aktör olan bu kıyıdaş ülkelerin tercihlerini tersi yönde kullanmaları durumunda ise Türkiye'nin, Kıbrıs Türk toplumunun uluslararası hukuktan doğan hak ve menfaatlerini savunmak amacıyla bölgede olası gerginliği göze alabileceği değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2018, s. 3).

Türkiye, Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının en muhtemel ihracat pazarlarından biri ve transit ülke konumunda olduğu halde, yıllardır devam eden Kıbrıs sorununun çözülmesi ve keşfedilen enerji kaynaklarından olabildiğince çok ülkenin yararlanması adına çalışırken karşısında uzlaşmaya asla sıcak bakmayan bir GKRY'yi bulmaktadır. Rezervlerin keşfedildiği bölgelerde tek taraflı olarak egemenlik iddiasında bulunan GKRY, KKTC'nin bahse konu rezerv alanlarından fayda sağlamasını engelleme yolunu seçmektedir. Doğu Akdeniz'de keşfedilen rezervler ardından artan diplomasi trafiği KKTC ve GKRY'nin Türkiye, İngiltere, Yunanistan ve AB yetkilileri garantörlüğünde defaten bir araya gelmesine vesile olsa da yapılan görüşmeler başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Son olarak BM nezdinde bir araya gelmişken, görüşmelerin tekrar sonuçsuz kalması Türkiye ve KKTC tarafından endişe ile karşılanmıştır (Karagöl ve Özdemir, 2017:36-37).

Türkiye ve KKTC'nin son dönemlerdeki tutumu ele alındığında bölgede gerginlik ve sıfır toplamlı oyunlar yerine tüm kesimlerin menfaatlerinin korunmasına dayalı, işbirliğini arzu eden bir politika sergiledikleri dikkat çekmektedir. Bu görüşü ispat eden

bir örnek üzerinden devam etmek gerekirse, Türkiye 2011 yılında başlatılan Kıbrıs müzakereleri sırasında Rum yönetimine, enerji kaynaklarının KKTC ile birlikte işletilmesini ve bundan elde edilecek kazancın adil bir şekilde paylaşılmasını öneren, yapıcı bir teklif sunmuştur. Fakat sunulan bu teklif Rum yönetimi tarafından kabul görmemiş ve GKRY enerji rezervleri üzerinde uluslararası hukuka aykırı olarak tek taraflı şekilde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. GKRY'nin oluşturmak niyetinde olduğu bu fiili duruma karşılık Türkiye, KKTC hükümetinin verdiği uluslararası hukuka uygun ve yasal olan izinle ada karasularında kendi hidrokarbon keşif ve sondaj işlemlerini yine kendi milli gemileriyle yürütmeye başlamıştır. Böylelikle Türkiye olası bir doğalgaz ve enerji keşfi durumunda Kıbrıs Türk halkının bu rezervlerden mahrum kalmasının önüne geçmiş olacaktır. Kıbrıs müzakerelerinin Temmuz 2017 tarihinde tekrar olumsuzlukla neticelenmesinin peşinden GKRY'nin doğalgaz arama çalışmalarına hız vermesi üzerine Türkiye de sahada daha fazla arama faaliyetinde bulunacağını belirtmiş ve ilerleyen zamanda kendi milli imkânları ile bu bölgede arama faaliyetlerine başlamıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Berat Albayrak tarafından yapılan açıklamada Güzelyurt Körfezi bölgesinde sismik araştırma yapılacağı ve Türkiye'nin ilk derin sondaj çalışmasını bu bölgede gerçekleştireceği açıklamıştır (Yılmaz, 2018: ss. 3-4).

Türkiye, bölgede GKRY'nin tek taraflı attığı adımlarını yakından takip ederken, "Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan", Akdeniz'deki tek taraflı hidrokarbon arama faaliyetlerine ilişkin, "*Savaş gemilerimiz, hava kuvvetlerimiz ve diğer güvenlik birimlerimiz şu anda bölgedeki gelişmelere her türlü müdahaleyi yapma yetkisiyle yakından takip ediyorlar. Kıbrıs açıklarında faaliyet yürüten yabancı şirketlere Rum tarafına güvenerek, haddi olmayan işlere alet olmalarını tavsiye ediyoruz. Bizim için Afrin ne ise Ege'deki, Kıbrıs'taki haklarımız da odur*" demişti. Bu nedenle Türk Deniz Kuvvetleri, bölgede KKTC'nin ve Türkiye'nin hak ve menfaatlerini korumak adına faaliyetlerine ara vermeksizin devam etmektedir. (Aktaş, 2018). Bunun yanında 2018 yılında yapılan 9. Arama-Üretim Sektörü İstişare Toplantısı'nda, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Fatih Dönmez, "*Doğu Akdeniz'de Türkiye'nin onay vermediği, rızasının olmadığı hiçbir projenin oldu bittiye getirilmesine izin vermeyeceğiz. Tek taraflı, Türkiye'nin ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklarının yok sayıldığı, adadaki tarafların eşit ve adil pay almadığı bir sisteme geçit vermeyeceğiz. Türkiye'nin bu konudaki tavrı ve duruşu nettir. Uluslararası hukuktan kaynaklı hak ve menfaatlerimizi sonuna kadar korumaya karalıyız.*" şeklinde açıklama yapmıştır (Aktaş, 2018).

Türkiye, 2018 yılına kadar bölgede ki diğer kıyıdaş devletlerin aksine GKRY'nin bölgedeki faaliyetlerine karşı Doğu Akdeniz'de KKTC'nin MEB'indeki sahalarda yaptığı sismik keşif faaliyetleri dışında ne kendi, ne de KKTC'nin MEB'inde bir sondaj çalışmasında bulunmamıştır. Türkiye'nin yeni açık deniz keşif-sondaj stratejisini Doğu

Akdeniz enerji jeopolitiği perspektifinden önemli kılan nokta ise, Türkiye artık geçmiş yıllarda sürdürdüğü politikanın tersine Akdeniz’de arama ve sondaj faaliyetlerine de başlamış olması, olarak değerlendirilmektedir. Nitekim yeni strateji dâhilinde Türkiye Petrollerine (TP) ait “Barbaros Hayrettin Paşa” sismik araştırma gemisi, 21 Nisan 2018’de Doğu Akdeniz havzasında bazı bölgelerde 31 Mayıs 2018 tarihine kadar devam eden sismik arama faaliyetlerinde bulunmuştur. Bunun dışında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’nın (TPAO) sondaj faaliyetleri için kullandığı gemi olan “Fatih”, 31 Ekim 2018 de başladığı ilk sondaj faaliyetini Antalya açıklarındaki Alanya-1 kuyusunda gerçekleştirmiştir (Sputnik, 2018). Sonuç olarak Türkiye, Doğu Akdeniz’de yürüttüğü faaliyetlerde geçmiş yılların tersine artık pro-aktif bir strateji takip edeceğini ve ulusal menfaatlerinden asla taviz vermeyeceğini bölgedeki kıyıdaş devletlere ve tüm taraflara net biçimde göstermektedir (Kısacık, 2018).

Türkiye’nin bölgede donanmasının da eşlik ettiği faaliyetlerini Yunanistan’ın BM, AB ve “Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)” nezdinde gündeme taşıma planı ve beyanları, Doğu Akdeniz’deki yeni stratejinin zamanlama ve içerik bakımından yerinde olduğunu göstermektedir. Türkiye’nin, yaptığı bu hamle ile birlikte bölgenin enerji jeopolitiğinde Türkiye’yi oyun dışı bırakmayı hedefleyen tutumlara tepki olarak oyun değiştirici bir karşılık verdiği değerlendirilmektedir. Ayrıca Türkiye’nin yerli petrol, açık deniz ve arama-sondaj faaliyetlerini arttırarak, yerli imkânlardan büyük ölçekte faydalanma amacı kapsamında da önemli bir adım attığı düşünülmektedir (Kısacık, 2018). Bu doğrultuda Türkiye'nin daha önce de Karadeniz ve Akdeniz’de sismik araştırmalar yapan “Barbaros Hayrettin Paşa” gemisinin yanında, uluslararası standartlardaki milli sismik araştırma gemisi “MTA Oruç Reis”, Doğu Akdeniz’de göreve hazır hale getirilmiştir (Yeni Şafak, 2017).

ABD’nin, İsrail gazını GKRY ve Yunanistan işbirliğiyle Avrupa’ya taşıyacak East-Med projesinden desteğini çekmesini üzerine Cumhurbaşkanı “Recep Tayyip Erdoğan” bir açıklama yaparak, East-Med konusunda “Türkiye’siz bu iş olmaz” diyerek İsrail tarafıyla da görüşmelerin başladığını açıklamıştır. Ayrıca Sayın Erdoğan, şunları ifade etmiştir: (Salcı, 2022).

“Bu proje (East-Med) esasında olacak bir iş değil. Bunun bütün analizlerini yaptılar, baktılar ki bu işin pozitif olabilecek bir yanı yok. Yani maliyet hesapları tutmuyor. Amerika bütün adımını zaten kapital üzerinde yürüten bir ülke. Bunun maliyet analizleri tutmadığı için de ‘Bu olacak bir iş değil’ diyerek desteğini çekti. Zaten, burada hep konuşulan nedir? Bu iş, Türkiye’siz olmaz. Çünkü eğer buradan Avrupa’ya gaz gidecekse bu ancak Türkiye üzerinden olur. Berat (Albayrak) Bey, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı olduğu dönemde bile İsraili muhabatı, o zaman o teklifle gelmişti. İş bir yere doğru da gidiyordu. Belki biz o zaman İsrail ile o işi bağlayabilirdik. Peki şimdi

bağlama umudu yok mu? Şartlar oturup konuşulur. Çünkü bu işin menfaat analizleri çok önemli. Belli bir yere de geldik. İsrail Cumhurbaşkanı (Isaac) Herzog ile görüşmelerimiz oluyor. İsrail Başbakanı (Naftali) Bennett daha değişik düzeyde haberler gönderiyor. Bütün bunlarla beraber biliyorsunuz, geçenlerde İslam Ülkeleri Hahamlar İttifakı üyelerini Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul ettim, onlarla görüşmelerimiz oldu. Eğer biz siyaset yapacaksak siyaset, kavga dövüşle olmaz. Siyaseti barış çizgisinde götürmeye mecburuz.”

Neticede Türkiye, KKTC ile birlikte, GKRY'nin tek taraflı biçimde deniz yetki alanları oluşturmasına, uluslararası petrol şirketlerine açık deniz lisansları vermesine ve off-shore faaliyetleri yürütmeye yönelik emellerine, başından itibaren itiraz etmiştir. Aynı şekilde, bu faaliyetlerin Kıbrıslı Türklerin eşit ve doğuştan gelen haklarını ihlal ettiği, BM himayesinde yürütülen kapsamlı çözüm müzakerelerinin lafzına ve ruhuna aykırı olduğu ve Türkiye'de tansiyonun yükselmesine yol açabileceği uluslararası toplumun da dikkatini çekmiştir. Ayrıca Türkiye, yarı kapalı bir deniz konumunda olan “Doğu Akdeniz” üzerinde yapılması gerekli olan kıtasahaneliği ve MEB sınırlandırmalarının uluslararası hukuk doğrultusunda tüm sahil devletleriyle birlikte hakkaniyet ilkesine göre yapılması gerektiğini ileri sürmektedir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2012). Sonuç olarak Türkiye'nin bu haklı karşı çıkışları netice vermiş ve bazı bölge ülkelerinin Türkiye aleyhine (MEB sınırları içinde) arama ve sondaj faaliyetleri durmuş. Ayrıca Bölge ülkeleri nezdinde Türkiye'nin, İsrail rezervlerinin Avrupa'ya taşınmasında en uygun seçenek olarak ön plana çıktığı düşünülmektedir. (Anadolu Ajansı, 2022). İsrail mevcut rezervleri ve çıkardığı yeni kaynakları sadece Lübnan ve Mısır'a ihraç edebilmenin yanında Avrupa pazarı ve küresel piyasalara ulaşmayı da hedeflemektedir. Bu hedefini gerçekleştirmek için farklı seçenekleri bulunmaktadır. Bu seçenekler arasında ki en ekonomik ve en makul olanı ise bashe konu enerji kaynaklarının boru hattı vasıtasıyla Türkiye güzergahından Avrupa'ya taşınması olarak gösterilmektedir. İsrail – Haifa – Ceyhan olarak planlanan bu enerji güzergahı halen en düşük maliyete sahip, öncelikli alternatif olarak yorumlanmaktadır (Yorulmaz, 2019: 82).

6. Sonuç

Doğu Akdeniz, önem ve değerini tarihin her döneminde olduğu gibi 21. yüzyılın ilk çeyreğinde de korumakta ve bu değer ve önem her geçen gün daha da artmaktadır. Bu artışın sebebi ise bölgenin, analiz çalışması boyunca değinilen enerji rezervleri bakımından zengin olan, önemli boğazlara ve kanalları sahip olan, okyanusları ve denizleri bağlayan, konumunda olmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Doğu Akdeniz'in öneminin ve bölgede yaşanan antlaşmazlıkların her geçen gün artması muhtemel olarak görülmektedir. Rezerv kaynağı bakımından

zengin olan her bölge, teknolojik faaliyetlerin de gelişmesi sebebiyle keşif ve sondaj çalışmalarının uygulama alanına dönüşmektedir. Diğer taraftan teknolojik gelişmelerin hammaddesi olarak kabul edilen enerji rezervleri, teknolojik gelişmelerin doğal bir sonucu olarak geçmişe oranla daha fazla araştırılmaktadır (İren & Atlı, 2022, s. 338). Bunun yanında Doğu Akdeniz'deki mevcut hidrokarbon rezervlerinin, dünya ölçeği ile kıyaslandığında oyun değiştirici miktarda olduğu, bölgenin ve kıyıdaş ülkelerinin kalkınması açısından oldukça büyük önem ihtiva ettiği düşünülmektedir. Fakat doğalgaz keşif, sondaj ve ihraç projeye faaliyetlerinin planlanmasında siyasi yaklaşımların, ekonomik gerekliliklerin önünde yer almasının, bölgenin enerji güvenliğini negatif yönde etkileyecek sonuçların doğmasına sebep olacağı savunulmaktadır (Kökyay, 2021, s. 232).

Bahse konu önem ihtiva eden bu bölgeyi Türkiye'nin Enerji Politikaları ve "Mavi Vatan" konseptli Dış Politikası perspektifinden değerlendirdiğimizde ise şu sonuca varılmaktadır: Türkiye açısından "deniz güvenliği" perspektifinden Doğu Akdeniz'de "enerji güvenliği" önem ihtiva etmektedir. Bu minvalde Türkiye, Doğu Akdeniz'de yani güney sınırlarındaki Kıbrıs meselesi ve bölgenin Enerji ve Deniz güvenliği konularında işbirliği ve kazan kazan anlayışına yönelik somut birtakım adımlar atmış fakat bölge ülkelerinden yeterince karşılık bulamamıştır. Bu sebeple atılacak adımların ilki olarak, Türkiye'nin ilgili ülkelerle görüşmelerini artırarak kendi münhasır ekonomik bölge politikasını netleştirmek olması, Türkiye'ye daha çok kazanım sağlayabilir. Çünkü Türkiye; "Rusya-Ukrayna Savaşı" sebebiyle yeni enerji kaynaklarına yönelen Avrupa'yı zengin kaynaklara sahip Doğu Akdeniz'e bağlayabilecek kilit ülke konumundadır. Ayrıca Avrupa'nın Rus gazına alternatif bulma çabalarının, Türkiye'yi "Avrupa'ya enerji geçişini sağlayan nakil merkezi" haline getirmesi de kuvvetle muhtemel gözükmektedir. Bu sebeple Türkiye Avrupa pazarları için kilit transit ülke olma yolunda ki politikalarını kuvvetlendirmelidir.

Bölgenin caydırıcı güçlerinden biri olan Türkiye'nin MEB politikasının, GKRY'nin uygulamakta olduğu politikalar karşısında bugün olduğu gibi gelecekte etkisiz bırakılmamalıdır. Türkiye'den beklenen diğer bir adım bölgede kendi MEB'ini belirlemesi ve diğer kıyıdaş ülkelere kabul ettirmesidir. Bu minvalde Türkiye, GKRY'nin izlediği stratejinin benzerini izleyerek, Libya ile yapıldığı gibi Doğu Akdeniz'e kıyısı olan İsrail, Suriye, Lübnan ve Mısır ile MEB antlaşmaları yapabilecek seviyede ilişkiler geliştirmek zorunda olduğu değerlendirilmektedir. Bahse konu bu ülkelerle olası yeni antlaşmalar neticesinde Türkiye'nin MEB'inin, GKRY ve Yunanistan'ın aleyhine gelişecek şekilde büyüyeceği ve istediği kilometre ya da deniz miline çıkacağı düşünülmektedir. Çünkü İsrail-Yunanistan ve GKRY arasındaki yakınlaşma, kıyıdaş olmayan bazı güçlerin Doğu Akdeniz politikaları ve özellikle Fransa başta olmak üzere AB'nin GKRY'nin doğalgaz ve petrol arama faaliyetlerine verdiği desteğin, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki güvenliğini ve çıkarlarını tehlikeye

düşürdüğü savunulmaktadır (Tamçelik & Kurt, 2014, s. 883). Bu sebeple Türkiye'nin, Yunanistan ve GKRY'nin kıyıdaş devletleri ve bölge dışı küresel güçleri yanına çekmesine izin vermeyecek, politikalar üretmesi gerektiği düşünülmektedir.

Doğu Akdeniz'de en uzun kıyı şeridi bulunan ve bölgenin en güçlü devletlerinin biri olan Türkiye'nin, GKRY'nin tek taraflı politikaları karşısında uluslararası kamuoyu nezdinde müşkül durumda gözükmemesi için biran evvel önlemler alması, orta ve uzun vadeli planlar geliştirmesi elzem gözükmektedir. Türkiye'nin uzun vadeli tüm planlarını hayata geçirmesi için bölgede "belirlenen oyunları oynayan oyuncudan" ziyade, milli menfaatlerini azamî ölçüde gözeterek biçimlendiren bir "oyun kurucu" olması zaruridir (Tamçelik & Kurt, 2014, s. 908). Doğu Akdeniz, Türkiye'nin enerji güvenliği ve bununla ilişkili olarak ulusal güvenliği ile doğrudan bağlantılı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Şöyle ki ilk olarak Türkiye'nin artan doğalgaz talebinin temini noktasında dışa bağımlılığını minimize etme açısından son derece önemlidir. Buna ilaveten, enerji sahası bakımından çeşitliliğin yanında enerjide merkez ülke olma stratejisi kapsamında, Rus gazının tek alternatifi olarak bölgeden Avrupa piyasalarına taşınacak gaz çalışmalarında yer almak ve söz sahibi olmak Türkiye açısından son derece önem ihtiva etmektedir (Öztopal & Yiğittepe, 2020, s. 269).

Türkiye'nin bölge ile alakalı olarak atması zorunlu gözüken diğer bir adım ise bölgedeki caydırıcılığını korumak ve artırabilmek adına Doğu Akdeniz'de ki askerî varlığını güçlendirmek ve bunu bölge ülkelerine hissettirmek olmalıdır. Bölgede İsrail, Mısır, Yunanistan ve GKRY, arasındaki askeri yakınlaşma veya birlikteliğin oluşturabileceği olası tehdit düzeyini asgariye indirmek için Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de caydırıcı donanma gücüne ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak hali hazırda bölgede güçlü bir donanması olan Türkiye'nin siyasî bakımdan da güçlü pozisyonda olması, başta GKRY olmak üzere Yunanistan, diğer kıyıdaş ülkeler ve bölge dışı ülkelerin "Doğu Akdeniz" üzerinde hareket kabiliyetini azaltacaktır. Bu minvalde Türkiye'nin, maliyetli olmasına karşın donanmasını kuvvetlendirme yoluna gitmesi gerektiği düşünülmektedir (Tamçelik & Kurt, 2014, s. 908). Çünkü bu alana yapılacak yatırımların faydasının geri dönüşü uzun vadede kendini mutlaka gösterecektir.

Kaynakça

- Aksoy, M. (2016). *Doğu Akdeniz Enerji Rekabeti*. Araştırma No: 23, Ortadoğu. İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi. İstanbul: İnsamer.
- Aktaş, Ö.F. (2018). Akdeniz’de Rum oyunu: Türkiye izin vermeyecek. <https://www.yenisafak.com/ekonomi/akdenizde-rum-oyunu-turkiye-izin-vermeyecek-3397015> (Erişim Tarihi: 1 Şubat 2022)
- Anadolu Ajansı (2018). Murat Demirci Haberi, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi-Yunanistan-İsrail Üçlü Zirvesi yapıldı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/guney-kibris-rum-yonetimi-yunanistan-israil-uclu-zirvesi-yapildi/1139126> (Erişim Tarihi: 14 Nisan 2022)
- Anadolu Ajansı (2019). Mustafa Deveci Haberi, İsrail Leviathan sahasından doğalgaz çıkarmaya başladı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israil-leviathan-sahasindan-dogal-gaz-cikarmaya-basladi-/1688683> (Erişim Tarihi: 1 Mayıs 2022)
- Anadolu Ajansı (2022). Ebru Şengül Cevrioğlu Haberi, Türkiye, İsrail gazının Avrupa'ya taşınmasında en uygun seçenek olarak öne çıkıyor. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-israil-gazinin-avrupaya-tasinmasinda-en-uygun-secenek-olarak-one-cikiyor/2530114> (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2022)
- BAK, Raporu. (2013). *Doğu Akdeniz'de Enerji Keşifleri ve Türkiye*. Bilge Adamlar Kurulu Raporu. Rapor No: 59 Aralık 2013. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Başeren, S. H. Doğu Akdeniz’de Gerilim. (TÜDAV), <http://tudav.org/calismalar/denizalanlari/munhasir-ekonomik-bolge/dogu-akdeniz-serhat-h-baseren/> (Erişim Tarihi: 1 Şubat 2022)
- Beyoğlu, M. (2014). “Dünya Denizlerinde Yasadışı Faaliyetler Bağlamında Deniz Güvenliği; Türkiye Örneği”. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Doktora Tezi. Haziran 2014. <https://acikerisim.sakarya.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12619/77519/T06099.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2022)
- Bowlus, J. (2020). Eastern Mediterranean gas: testing the field. <https://www.energy-reporters.com/policy/eastern-mediterranean-gas-testing-the-field/> (Erişim Tarihi: 5 Şubat 2022)

- Bozkurt, E. (2006). Uluslararası Hukuk Bakımından Münhasır Ekonomik Bölge Kavramının Ortaya Çıkışı. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, (05), 50-74.
- BP, “Statistical Review of World Energy June 2018”, <https://www.bp.com/content/dam/bp/en/corporate/pdf/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2018-full-report.pdf> (Erişim Tarihi: 15 Şubat 2022)
- BP, Statistical Review of World Energy (2021), <https://www.bp.com/content/dam/bp/businesssites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2021-middleeast-insights.pdf> (Erişim Tarihi: 25.05.2022)
- Cenk, Ö. (2013). Doğu Akdeniz’de Enerji Güvenliğine Yönelik Bir Girişim: Akdeniz Kalkanı Harekâtı, *Akademik Orta Doğu Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, 2013, s.101-114).
- Cenk, Ö. (2017). Doğu Akdeniz’de Deniz ve Enerji Güvenliği, *Opportunities in the Mediterranean Region Economy, Energy and Security*, 2017, s.33-42).
- Çelikpala, M. (2014). Enerji Güvenliği: NATO’nun Yeni Tehdit Algısı, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 10, Sayı 40 (Kış 2014), s. 75-99.
- Ediger, Volkan Ş.; Devlen, Balkan; Bingöl McDonald, Deniz, (2012). Levant’ta Büyük Oyun: Doğu Akdeniz’in Enerji Jeopolitiği, *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 9, Sayı 33 (Bahar 2012), s. 73-92.
- EIA, U.S. (2017). Energy Information Administration, “World Oil Transit Chokepoints”, <https://www.eia.gov/beta/international/regions-topics.php?RegionTopicID=WOTC> (Erişim Tarihi: 10 Şubat 2022)
- IEA. (2022). International Energy Agency, “Energy security”, <https://www.iea.org/areas-of-work/ensuring-energy-security> (Erişim Tarihi: 15 Nisan 2022)
- IHO. (1953). *Limits of Oceans and Seas*, International Hydrographic Organizations (3rd. Edition), Monte Carlo: (Special Publication No: 23).
- İren, A. A. & Atlığ, M. (2022). Neo-Realist Perspektiften Doğu Akdeniz ve Enerji Güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 325-342.
- Karabulut, B. (2015). *Güvenlik* (2. bs.). Ankara: Barış Kitap.

- Karabulut, B. (2016). Enerji Güvenliğine Küresel Ölçekte Bir Bakış, *Savunma Bilimleri Dergisi*, Mayıs 2016, Cilt 15, Sayı 1, s. 31-54.
- Karagöl, E. T. Özdemir, B. Z. (2017). *Türkiye'nin Enerji Ticaret Merkezi Olmasında Doğu Akdeniz'in Rolü*. Sayı: 92 1. Baskı 2017, SETA, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Kedikli, Ö., & Çalağan, Ö. (2017). Enerji alanında bir rekabet sahası olarak Doğu Akdeniz'in önemi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2017(1), 120-138.
- Kıısacık S. (2018). Güncel Gelişmeler Işığında Doğu Akdeniz Enerji Jeopolitiğinde Yaşananları Anlamlandırmak. 19 Ocak 2019 tarihinde <http://politikaakademisi.org/2018/03/16/guncel-gelismeler-isiginda-dogu-akdeniz-enerji-jeopolitiginde-yasananlari-anlamlandirmak/> adresinden erişildi.
- Kökyay, F. (2021). Enerji Güvenliği Ekseninde Doğu Akdeniz Gaz Forumu. *Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 216-239.
- Kütükçü, M. A., & Kaya, İ. S. (2016). Uluslararası Deniz Hukuku Kapsamında Doğu Akdeniz'deki Petrol ve Doğalgaz Kaynakları ile Türkiye'nin Hukuki Durumu. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6(2/1), 81-96.
- Mansson, A. Johansson, B. and Nilsson, L. J. Assessing (2014). Energy security: An overview of commonly used methodologies. *Energy*, 73, 1-14.
- Öney, S. (2019). Doğu Akdeniz'in Asıl Krizi İklim Değişimi. *EURO Politika*, 3 (2) , 26-30. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/europ/issue/60585/892221>
- Özcan, D. G. Durul T. (2022). ABD'nin EastMed'den desteğini çekmesi Atina'da hayal kırıklığı yarattı. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdnin-eastmedden-destegini-cekmesi-atinada-hayal-kirikligi-yaratti/2472148> (Erişim Tarihi: 21 Şubat 2022)
- Öztopal, M. K. & Yiğittepe, L. (2020). Türkiye'nin Enerji Güvenliği Bağlamında Doğu Akdeniz'de Enerji Rekabeti. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 259-272.
- Pazarcı, H. (2008). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Salcı, T. (2022). İsrail doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya aktarılmasının kazançları neler olur? <https://tr.sputniknews.com/20220119/israil->

dogalgazinin-turkiye-uzerinden-avrupaya-aktarilmasinin-kazanclari-neler-olur-1052898474.html (Erişim Tarihi: 20 Şubat 2022)

- Sevim, C. (2009). Geçmişten Günümüze Enerji Güvenliği Ve Paradigma Değişimleri. *Stratejik Araştırmalar Dergisi* Sayı 13, s. 93-105.
- Sevim, C. (2012). Küresel Enerji Jeopolitiği ve Enerji Güvenliği. *Journal of Yaşar University*, 7(26), 4378-4391.
- Sputnik. (2018). Türkiye'nin ilk sondaj gemisi Fatih, arama çalışmalarına başlıyor. <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201810301035908809-fatih-sondaj-gemisi-turkiye/> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022)
- Şeker, B. Ş. (2018). Deniz Enerji Güvenliği: Doğu Akdeniz'deki Güncel Gelişmelerin Jeopolitik Dengelere Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(7).
- Şeker, Burak Ş. (2019). Doğu Akdeniz Enerji Güvenliği Eksenli: Yunanistan-GKRY'nin Muhtemel Politikalarının Analizi ve Türkiye'nin Tutumu. *Yeni Deniz Güvenliği Ekosistemi ve Doğu Akdeniz* içinde (ss. 280-320). İstanbul: Tasam Yayınları.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2012). Press release regarding the second international tender for off-shore hydrocarbon exploration called by the Greek Cypriot Administration. http://www.mfa.gov.tr/no_-43_-15-february-2012_-second-international-tender-for-off_shore-hydrocarbon-exploration-called-by-the-greek-cypriot-administration-_gca_.en.mfa (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2022)
- Takım, A. & Ersungur, Ş. M. (2015). Taşıma şekillerine göre Türkiye'de dış ticaretin analizi: Mevcut durum, sorunlar ve beklentiler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 357-376.
- Tamçelik, S. ve Kurt, E. (2014). Türkiye'nin Münhasır Ekonomik Bölge Algısı ve Yakın Tehdit Alanı: Kıbrıs. Hasret Çomak (Ed.). *Uluslararası Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı* (Cilt 3) içinde (ss. 882-993). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Yayınları 1. Baskı, Nisan 2014.
- Tamçelik, S. ve Kurt, E. (2015). Değişen Doğu Akdeniz Denkleminde Mısır'ın Hidrokarbon Politikası ve Türkiye'ye Yansımaları. İ.A. Acar, N. Demir, O. Tekir (Ed.). *I. Uluslararası Avrasya Enerji Sorunları Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 445-462). İzmir: Kâtip Çelebi Üniversitesi.

- Tarhan, Muhammed. (2021). “Türkiye-Libya deniz yetki anlaşması Doğu Akdeniz'de hak ve dengeleri güvenceye aldı” Anadolu Ajansı-26.11.2021. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-libya-deniz-yetki-anlasmasi-dogu-akdenizde-hak-ve-dengeleri-guvenceye-aldi/2431239>. (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2022)
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, (2020). Doğu Akdeniz Denkleminde Stratejik Adım: Türkiye - Libya Mutabakatı. 1. Baskı İstanbul: Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.
- Türkiye Ulaşım ve İletişim Stratejisi-Hedef 2023, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, (2011). http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/93C5Y+Turkiye_Ulasim_ve_iletisim_Stratejisi.pdf (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2022)
- Ulusoy, M. K. (2018). Doğal Gaz ve Kıbrıs Sorunu. <https://www.sde.org.tr/merve-karacaer-ulusoy/genel/dogal-gaz-ve-kibris-sorunu-1-kose-yazisi-4290> (Erişim Tarihi: 10 Ocak 2022)
- Üstün, N. (2016). Doğu Akdeniz’de Enerji Politikaları Ve Kıbrıs Müzakerelerine Etkisi. Ocak, 2016, Konya Ticaret Odası, Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü. Konya.
- Yaycı, C. (2012). Doğu Akdeniz’de Deniz Yetki Alanlarının Paylaşılması Sorunu ve Türkiye. *Bilge Strateji*, 4(6), 1-70.
- Yaycı, C. (2020). Doğu Akdeniz'in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye (2. b.). İstanbul, Türkiye: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Yeni Şafak (2017). Oruç Reis göreve hazır. <https://www.yenisafak.com/gundem/oruc-reis-goreve-hazir-2740965> (Erişim Tarihi: 10 Nisan 2022)
- Yılmaz, E. (2018). *Doğu Akdeniz’de Enerji Çıkmazı*. Sayı: 188 Mart 2018, SETA, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Yorulmaz, R. (2019). Sıcak gündem: Doğu Akdeniz. *Ortadoğu Analiz Dergisi*, 10(88), 80-83.

Analysis of Turkey's Energy Policies in the Eastern Mediterranean in the Context of Maritime-Energy Security Relationship

Extended Abstract

1. Introduction

This paper aims to analyze the strategic importance of the Eastern Mediterranean region where has emerged the global competition through the discovered energy areas. In addition, it discusses the energy security policies of Turkey and riparian countries for the hydrocarbon reserves from the perspective of the Maritime-Energy security relationship.

Recent energy activities in the Eastern Mediterranean indicate that the region is rich in natural gas and oil resources. This situation has brought along the issues of exclusive economic zones, fair sharing of hydrocarbon deposits and energy transfer in the Eastern Mediterranean. The problem in the fair sharing of the energy resources in the region are being fiercely debated in the international community, particularly in Turkey. These debates oblige a multidimensional examination of the developments in the region addressing the economic, political, legal, energy and military dimensions. At this point, this paper discusses the energy policies and the steps taken by the states from the analysis of the fixed and changing dimensions of cooperation and conflict in the energy geopolitics of the Eastern Mediterranean. It will also reveal the examination of the steps taken by Turkey, which has a say in the region, regarding energy security in the Eastern Mediterranean, and the state policies.

2. Theoretical Framework

Mostly used policy research methods and techniques involve evaluation research, policy (action) research, cost-benefit analysis, PEST (political, economic, social, and technological) analysis, case study, content (discourse and document) analysis, time series analysis, policy process analysis. To analyse the stages of creating and implementing public policies within the context of foreign policy analysis depends on obtaining data on the practices made at these stages and evaluating these data by processing. Policy analysis focuses on benefits, costs, options and preferences, principles, actors, relationships, behaviours, beliefs, meanings, values, criteria, performance, and outcomes.

In the first part of this study, which analyses the energy security policies in the Eastern Mediterranean from the perspective of the maritime-energy security relationship between Turkey and its riparian countries, the meaning of energy security is explained and the relationship between Maritime and Energy Security is evaluated. Technical information about the energy potential of the region given under the title of “Geographical structure and importance of the Eastern Mediterranean” and the subject of “Exclusive Economic Zone (EEZ)”, which is the cause of disagreement on the geographical structure of the region, is discussed in the second part. The policies of the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus and other riparian states towards the energy reserves in the region are analysed from the context of threats and gains in the Eastern Mediterranean. Turkey's policy towards the energy reserves in the Eastern Mediterranean, Cyprus and the Region and the views of the state officials are examined in the last part of this study.

3. Conclusion

The Eastern Mediterranean maintains its importance and value in the first quarter of the twenty-first century, as in every period of history, and this value and importance is increasing day by day. Since the region is rich in energy reserves, has important straits and channels, and connects oceans and seas. When evaluated in this context, it is likely that the importance of the Eastern Mediterranean and the conflicts in the region will increase day by day.

This important region is analysed from the perspective of Turkey's Energy Policies and Foreign Policy with the concept of "Blue Homeland", the following conclusion is reached: Energy security in the Eastern Mediterranean is significant from the perspective of 'maritime security' for Turkey. In this respect, Turkey has taken some concrete steps towards cooperation with the understanding of winning by both sides in the Eastern Mediterranean, namely the Cyprus issue on its southern borders, and the energy and maritime security issues of the region, but it has not received sufficient response from the countries in the region. For this reason, the first of the steps to be taken is to determine Turkey's exclusive economic zone policy by increasing Turkey's negotiations with the relevant countries, thereby this may provide more gains for Turkey. Since Turkey is a key country that can connect Europe, which has turned to new energy sources, to the Eastern Mediterranean, due to the "Russia-Ukraine War". In addition, it seems highly expected that Europe's efforts to find an alternative to Russian gas will turn Turkey into a "transport centre providing energy transition to Europe". Therefore, Turkey should strengthen its policies towards becoming a key transit country for European markets.

Turkey's EEZ policy, which is one of the deterrent forces of the region, should not be left ineffective against the policies implemented by the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus. Another step expected from Turkey is to determine its own EEZ in the region and to impose it on other riparian countries. Thereby, Turkey must develop relations with Israel, Syria, Lebanon, and Egypt, which all have a coast on the Eastern Mediterranean, by following the strategy followed by the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus and should make EEZ agreements, as made agreement with Libya. Thus, it is argued that Turkey should produce policies that will not allow Greece and the Greek Cypriot Administration to attract riparian states and non-regional global powers.

For Turkey to implement all its long-term plans, Turkey should be a "playmaker" who shapes its national interests with the utmost consideration, rather than a "player who plays the determined games" in the region. Moreover, it is extremely important for Turkey to take part and have a word in the oil and gas drilling works that will be transported from the region to the European markets as the only alternative to Russian gas, within the scope of the strategy of being the centre country in energy market, as well as diversity in terms of energy field. Another step that Turkey seems obligatory to take should be to strengthen its military presence in the Eastern Mediterranean region and to make it felt to the countries of the region to maintain and increase its deterrence in the region. Turkey should need a deterrent navy power in the Eastern Mediterranean to minimize the possible threat that may be created by military rapprochement or cooperation between Israel, Egypt, Greece and the Greek Cypriot Administration of Southern Cyprus.